

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

<p>I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ</p> <p>1. Датум и орган који је именовео комисију</p> <p>На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно научно веће је на седници од 15. априла 2015. донело одлуку бр. 981/1 од 20.априла 2015. године о избору комисије .</p> <p>2. Састав комисије</p> <p>1.Проф. др Марија Циндори-Шинковић, редовни професор, Хунгарологија, изабрана у звање 16. јула 2014. Филолошки факултет Универзитета у Београду</p> <p>2. Проф. др Слободан Грубачић, професор emeritus, Германистика, изабран у звање редовног професора 27.марта 1985. Филолошки факултет Универзитета у Београду</p> <p>3. Др Весна Матовић, научни саветник, Историја периодике, изабрана у звање научног саветника 28. маја 2008. Институт за књижевност и уметност у Београду</p>
<p>II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ</p> <p>1. Име, име једног родитеља, презиме КАТАЛИН, Антал, ХЕГЕДИШ (Hegedűs Katalin)</p> <p>2. Датум рођења, општина, република 20. маја 1978. године у Новом Саду, Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив мастер тезе: 29. јануара 2009, Филолошки факултет Универзитета у Београду Наслов: <i>Historische Semantik (Историјска семантика)</i></p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање мастера: Германистика</p>
<p>III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ</p> <p><i>Мађарско немачке везе у војвођанској мађарској прози и периодичи међуратног периода</i></p>

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација ма Каталин Хегедиш има 185 страна, од чега 179 стране основног текста и 6 стране прилога.

После насловне резимеа на српском и енглеском језику и садржаја, рад је структуриран у шест поглавља:

1. Увод, Теоријски и методолошки приступ, Колонизација Немаца на тло Војводине, Немачка периодика у Војводини у међуратном периоду, Мађарска периодика у Војводини у међуратном периоду (4-28 стр.)

2. *Vajdasági Irás – Војвођански списак* : Покретање часописа *Vajdasági Irás*, Циљеви часописа *Vajdasági Irás*, Војвођанска мађарска књижевност? Социографије у *Војвођанском списку*, Немци у *Војвођанском списку*, Представљање аустријских и немачких књига, Преводи са немачког језика, Приповетке са нечком тематиком, Корнел Сентелеки (1893-1933). (30-50 стр.)

3. *Kalanga* [Каланђа, *Сток*] – колевка војвођанске мађарске књижевности: Покретање часописа *Каланђа*, Циљеве *Каланђе*, Социографије у *Каладђи*, Имућни Немци – благостање и марљивост, Немачке организације као узор, Аустријска и немачка књижевност у *Каланђи*, Пецензија књига, Преводи са немачког језика, Приповетке са немачком тематиком. (55-109 стр.)

4. Војвођанске Швабе у романима војвођанских Мађара од прекретнице векова до Другог светског рата : Ференц Херцег [преглед романа], Карољ Молтер [преглед романа], Нандор Гион [преглед романа и кратке прозе], Имре Чепе [преглед романа], Јанош Херцег [преглед романа], Спољне црте и карактер Немаца, Национално осећање Немаца, Немачки поглед на Аустроугарску монархију, Добровољна мађаризација Немаца, Мађаризација немачких имена, Мешовити бракови, Мађари виђени очима Немаца, Питање образовања и културе, Немачка књижевност, Осврт на романе Адама Милера-Гутенбруна. (110- 165 стр.)

5. Закључак (166-171 стр.)

6. Библиографија: Примарна литература (172-177), Секундарна литература (177-181)

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

У уводном делу рада под насловом *Теоријски и методолошки приступ* ма Каталин Хегедиш даје преглед дефиниција појма културе опредељујући се за ону која подразумева облик и начин живота једне заједнице кроз обичаје, вредносне системе, узоре и идеале, навике и целине њених духовних творевина. Осврћући се на неколико теорије културе које се налазе на раскрсници различитих научних дисциплина (социологије, семиотике, антропологије) кандидаткиња прихвата појам културе као променљиву друштвену појаву, динамичну социолошку категорију помоћу које у свом раду проучава статичне и динамичне појаве културног процеса, интеракцију култура, односно акултурализацију у вишенационалној и вишеконфесионалној војвођанској

средини. Стварању представе о једном народу, слике о Другом, допринели су нарочито литерарни текстови. Пре њиховог представљања и анализе кандидаткиња одређује историјски, културолошки и друштвени контекст у којем су настали. Посебно истражује идентитет писаца који обликује слику о Немцима, а који не припадају њиховој заједници. У анализама се, поред осталих, примењује методе компаративне имагологије која је интердисциплинарна и омогућава анализу литерарних текстова као језичких посредника стварности и помоћу ње се откривају моделие колективних опажања и представа националних заједница. Помоћу ове методе ма Каталин Хегедиш приказује и слику Подунавских Шваба код војвођанских Мађара која се развила и мењала током вишевековног заједничког живота на истом географском простору.

Следеће поглавље опширно и детаљно приказује историју колонизације Немаца на тло Војводине са освртом на називе *Abstammungsschwaben*, *Nennschwaben*, *Donauschwaben*, *Volksdeutsche*. Такође приказује три велика таласа миграције уз навођење статистичких података о броју досељеника, топографије насеобина, те на тешкоће на које су Немци наилазили у новој домовини. Пратећи друштвени, привредни и културни развој Немаца у историјском контексту, паралелено са друштвеним животом народа у окружењу, Каталин Хегедиш управо путем компарације истиче специфичности мађина, разлике међу њима, те карактеристике које су се конституисале још у доба Хабсбуршке монархије и мењале се из генерације у генерацију све до 1919. године. У оквиру ових разматрања посебна пажња је посвећена систему образовања који је негован у оквиру немачке мађинске заједнице, а који је довео до конституисања специфичног слоја интелигенције и својеврсног вида материјалне и духовне културе.

У поглављу *Немачка периодика у Војводини у међуратном периоду* ма Каталин Хегедиш прати објављивање неколико наслова од око 40 листова и часописа, колико их је било у тридесетим годинама XX века. Као посебну карактеристику штампе на немачком језику наводи њен локални карактер и ограничен број читалачке публике, због чега су се дневне новине изузетно ретко штампале, али при том, скоро свако веће насеље је имало своје провинцијске новине. Код Немаца се разликовале и читалачке навике, наиме, више су се читаче књиге него новине. Наводе се програмска начела уредника *Фолксварта*, Филипа Хилкенеа, у којима се истиче да велики број образованих људи још не значи културу, а да је један од основних задатака штампе да за намачку мађину произведе сопствене културне вредности и специфичну културу. За разлику од Мађара који оснивају сопствену, војвођанску мађарску књижевност, Немци се више ослањају на немачке културне центре, пре свега на Беч, а читају и мађарске листове и књиге, међутим, лепа књижевност је мање заступљена у њиховој штампи која је била усмерена више ка просвећивању, практичној и привредној делатности.

У следећем поглављу ма Каталин Хегедиш приказује мађарску периодичку међуратног доба истичући да је у Краљевини СХС, у односу на период пре Тијанонона, једино мађарска штампа задржала континуитет. За разлику од немачке, мађарска периодика је играла врло важну улогу у културном и књижевном животу мађарске мађине и заснивању војвођанске мађарске књижевности. У том контексту се приказује значај књижевног и уредничког рада Корнела Сентеликија (1893-1933) и његова улога у организовању књижевне и издавачке делатности. Ма Каталин Хегедиш у посебним поглављима обрађује часописе *Vajdasági Irás* (Војвођански напис) и *Kalangua* (Стон), од покретања, програма часописа и уређивачке политике, рубрикације, до њиховог

жанровског раслојавања, рецензије књига и приказа писаца, а са посебном нагласком на анализе прилога који се баве немачком мањином, њеном културом и књижевношћу. Из чланака везаних за живот Немаца у Војводини види се да су Немци по својој организованости и међусобној солидарности многим били узор, а из часописног контекста *Приповедака са немачком тематиком* оцртавају се обриси интенционалних имаголошких предтсва и стереотипа у приказивању Немаца.

Посебна научна вредност поглавља о часописима чини детаљан приказ свих прилога из одабраних наслова мађарске штампе који су сврстани у поглавља: *Аустријска и немачка књижевност у Kalangyi*, *Рецензија књига*, *Преводи са немачког језика*, *Приповетке са немачком тематиком*. Занимљиво је да велики број научних радова и књижевних дела сарадницима мађарских часописа није било доступно на мађарском језику, већ аутори прилога, захваљујући свом немачком образовању, ове текстове читају на немачком језику. То уједно објашњава и чињеницу да није било потребе ни амбиције да се немачка дела преводе на мађарски језик, као што су се у војвођанској мађарској периодици преводила дела из јужнословенских књижевности. Посебну пажњу завређује поглавље *Рецензија књига*, у којој се уз детаљну анализу наводи више од тридесет приказа књига савремених немачких писаца, чиме се оповргава став да војвођанска мађарска периодика међуратног периода није показивала веће интересовање према страниј књижевности.

У поглављу *Војвођанске Швабе у романима војвођанских Мађара* кандидаткиња приказује дела Ференца Херцега, Кароља Молтера, Јаноша Херцега, Имре Чепеа и Нандора Гиона. Утврђујући национални идентитет ових писаца, кандидаткиња констатује да су прва два писца међу њима добровољно помађарени Немци. У више од десет романа, који су махом аутобиографски, подробно је обрађен приказ ликова Немаца, њихов карактер и спољне црте, национално осећање, поглед на Аустроугарску монархију, мађаризација Немаца и њихових имена, свест о *hungarusu*, друштвени положај, начин понашања, карактеристично образовање, култура, поглед на свет, однос према матици који се радикално мења крајем тридесетих годинах наступом младе генерације *Erneuer-a*. Посебно се истражује (интенционални) суд о Немцима. Такође се трага за поменима немачких писаца и дела у овим романима. Овим разматрањима кандидаткиња придружује поглавље *Мађари виђени очима Немаца*, у којем се, на основу литерарних дела, даје преглед интенционалних судова, не само о Мађарима, већ и имаголошке представе о другим националним заједница, њиховом идентитету и карактеру.

Да би створила потпуну слику и међусобним представама националних заједница Мађара и Немаца на тлу Војводине, кандидаткиња ма Каталик Хегедиш даје *Осврт на романе Адама Милера-Гутенбруна* и приказује позно стваралаштво (1907-1918) овог намачко-аустријског књижевника, политичара, новинара, драмског писца и редитеља родом из Баната, који је скоро непознат у матичној књижевности, али за Подунавске Швабе и иселене Немце он је представник завичајне књижевности (*Heimatsdichtung*) и оличење народне самосвести. Његов роман *Мајстор Јаков и његова деца* још увек доживљава нова издања у Румунији, а драматизација овог романа изводи се на позорницама у Банату и у Трансилванији све до наших дана.

У завршном одељку свод рада ма Каталин Хегедиш закључује да је представа о Немцима у војвођанској периодици и књижевности врло динамична и вишеструка, да у међуратном периоду често има негативне конотације, а један од узрока види у томе што Мађари у мањинском статусу нису нашли ни ослонац ни референтну тачку у немачкој мањини коју су сматрали узором, а други узрок је у промени према матици тридесетих година, када млађа генерација Немаца у Војводини све радикалније заступа идеологију Рајха.

VII ЗАКЉУЧЦИ, ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација *Мађарско немачке везе у војвођанској мађарској прози и периодици међуратног периода* ма Каталин Хегедиш, ослањајући се на богату, акрибијски скупљену грађу из мађарске периодике и уметничке прозе објављене у штампи и посебним издањима, уз примену метода компаративне имагологије, даје подробну, сегментирану представу о Немцима и њиховој култури у Војводини у међуратном периоду.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација ма Каталин Хегедиш представља културолошки и компаративно имаголошки приказ представе о немачкој мањини у војвођанској мађарској књижевности и периодици међуратног периода. Ослањајући се на богату историјску, културно-историјску грађу, истражујући мађарску белетристику и штампу тог времена, рад пружа детаљан увид у представе о Немцима и стереотипе у њиховом приказивању у написима мађарских журналиста и бројним делима мађарских писаца. Детаљним увидом у рецензију немачке књижевности у мађуратној мађарској периодици, ма Каталин Хегедиш аргументовано оповргава став књижевних историчара да у периодици тог није било значајнијег интересовања за светску, а самим тим ни за немачку књижевност. У појединим сегментима, захваљујући детаљној обради чланака у периодици, рад доноси нијансирану стратификацију књижевних, културних, друштвених односа међу мањинама и видова њихове акултурализације, који су утицали и на стварање слике о Другом.

Сагледавањем теме са различитих аспеката у синхронијској и дијахронијској равни, сврсисходном употребом научне литературе, функционалним навођењем цитата из изворних књижевних текстова и упоредном анализом немачке и мађарске периодике, дисертација контекстуализује имаголошку представу о Немцима и може да послужи за даља истраживања војвођанских мањинских културних веза и међусобних имаголошких представа.

IX ПРЕДЛОГ

На основу укупне позитивне оцене докторске дисертације *Мађарско немачке везе у војвођанској мађарској прози и периодици међуратног периода*, која испуњава све услове предвиђене законом, комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да извештај прихвати и упути га Већу друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на сагласност и да кандидаткињу позове на усмену одбрану пред овом комисијом.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. _____

Др Марија Циндори-Шинковић, редовни професор
(ментор)

2. _____

др Слободан Грубачић, професор емеритус

3. _____

др Весна Матовић, научни саветник